

#44

Zeszyty Artystyczne

TKANINA ARTYSTYCZNA
Wobec współczesności

TEXTILE ART
In the face of contemporary times

Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz
w Poznaniu

2(44)/2023

Errol van de Werdt

Był dyrektorem (CEO) TextielMuseum w Tilburgu w Holandii. Obecnie pracuje międzynarodowo jako niezależny kurator, krytyk i konsultant. Wykształcenie zdobył w zakresie muzeologii (BA) (Lejda), historii sztuki i archeologii (drs. Ma) (Amsterdam) oraz zarządzania zasobami ludzkimi (BA) (Zwolle). Errol interesuje się głównie obszarami współpracy między różnymi dziedzinami, takimi jak design, sztuka, moda i architektura. Jest członkiem rady doradczej CHAT Centre of Heritage Arts and Textiles w Hongkongu, członkiem zarządu krajowego Holenderskiego Rejestru Muzeów oraz członkiem Rady Naukowej Muzeum Mody w Antwerpii (MOMU).

Zeszyty Artystyczne
nr 2 (44)/2023, s. 193-205

Errol van de Werdt

The TextielMuseum for the Future jako ważne miejsce na mapie miasta

TextielMuseum w Tilburgu, którego serce bije w laboratorium TextielLab, nie jest tradycyjną placówką muzealną. Opowiada o świecie tekstyliów, jednak przede wszystkim o tym, jak wykorzystują je artyści i projektanci. Działa zgodnie z unikalną koncepcją, która nie ma sobie równych na całym świecie.

W niniejszym eseju podsumowuję genezę muzeum i przyglądam się jego przyszłości. W 2017 roku muzeum otrzymało krajową nagrodę Bankgiro Lottery w kategorii Moda i Design. W 2018 roku placówkę uhonorowano międzynarodową nagrodą Best in Heritage Award w Dubrowniku. Zachęca nas to do dalszego podążania tą samą ścieżką i odkrywania nowych możliwości. Jeśli muzeum poważnie traktuje swoją misję, rewitalizacja nie oznacza jednorazowego wydarzenia, lecz ciągły proces.

W historii muzeum można wyróżnić trzy wyraźne etapy rozwoju. Założone zostało w 1958 roku jako tradycyjny ośrodek upamiętniający dawną kulturę włókienniczą, po czym w kolejnej fazie przekształcono je w „muzeum w działaniu”, łączące rzemiosło historyczne z nowoczesnym rzemiosłem. Obecnie muzeum wkroczyło w kolejną, trzecią już fazę, w ramach której powstaje całkowicie odnowiona instytucja, oparta na nowym ekosystemie muzealnym, gdzie muzeum działa jako katalizator współpracy z innymi podmiotami społecznymi. Muzeum stawia na szerokie pozycjo-

nowanie społeczne, stanowiąc czynnik zmian w rozwoju miasta. W niniejszym artykule omawiam każdy z powyższych etapów.

Początki TextielMuseum: Miejsce pamięci

Tilburg przez długi czas był znany jako „wełniana stolica” Holandii¹. Gospodarka miasta rozkwitła podczas rewolucji przemysłowej dzięki przemysłowi włókienniczemu, który zanikł w latach 60. XX wieku, dzieląc los wielu innych ośrodków przemysłu włókienniczego w Europie. Niezliczone rzesze ludzi straciły źródło utrzymania, a stare budynki przemysłowe opustoszały. TextielMuseum powstało w 1958 roku w dawnej willi fabrykanckiej jako pomnik historyczny upamiętniający wyjątkową historię gospodarczą miasta.

W latach 70. budynkom dawnej fabryki tkanin wełnianych Mommers groziło wyburzenie, podobnie jak pobliskiemu kompleksowi fabrycznemu Dröge. Planom tym udało się jednak zapobiec. „Mommersa” odrestaurowano i przekształcono w muzeum. W 1986 roku placówkę przeniesiono do jednego z najważniejszych, a zarazem ostatniego zachowanego kompleksu dziedzictwa przemysłowego w mieście.

Obie fabryki, dawne ulice fabryczne, budynki gospodarcze i towarzyszące im wille z pomieszczeniami biurowymi wspólnie tworzą historyczne *Gesamtkunstwerk*, ukazujące chlubną historię przemysłu tekstylnego w Tilburgu. Ruchome dziedzictwo przemysłu tekstylnego, w tym niezwykle maszynę parową, umieszczono w „nowym” muzeum. Działające maszyny pokazywano w miarę możliwości odwiedzającym, a przestrzeń muzeum stopniowo zasiedlały prace artystyczne. Towarzyszyła im refleksja o kolejnym, logicznym kroku na drodze dalszego rozwoju muzeum.

Transformacja w kierunku „muzeum w działaniu”

Około 2000 roku zdecydowano się na innowacyjny krok, pozycjonując muzeum jako „muzeum w działaniu”, w ramach którego podjęto szeroko zakrojone eksperymenty. Faza ta była przyczynkiem do kolejnego etapu rozwoju Muzeum Tekstyliów Przyszłości. Stare rzemiosło pielęgnowano i łączono z nowymi sposobami wytwarzania tkaniny. W pewnym sensie rzemiosło przetrwało i nadal się rozwija. Artysty i projektanci mogli korzystać z centralnie położonego laboratorium TextielLab do tworzenia nowych maszyn, sterowanych komputerowo.

» 1 Gorp, Pieter. *Tilburg, once the wool city of the Netherlands, Bloom, and fall of the Tilburg woollen fabric industry*. Bura Books, Eindhoven, 1987.

W 2008 roku kompleks powiększono o nowoczesny budynek wejściowy z przezroczystego szkła. Połączenie architektury historycznej i współczesnej było impulsem do dalszego rozwoju monumentalnego obiektu jako nowoczesnego „miejsca twórców”, w którym odwiedzający może zajrzeć projektantowi lub artyście przez ramię i uczestniczyć w procesie twórczym.

Idealne środowisko pracy

Bijące serce muzeum – TextielLab – wyposażono przez lata w nowoczesne i tradycyjne narzędzia włókiennicze.

Powstało tym samym idealne środowisko pracy i nauki dla artystów, designerów i projektantów mody. Priorytetem w laboratorium są eksperymenty i innowacje, badania i rozwój tekstyliów (zrównoważony i inteligentnie zintegrowany z technologią elektroniczną), umożliwiające różnego typu pracę z tkaniną.

Laboratorium korzysta również ze zbiorów muzealnych, m.in. książek z wzorami i recepturami oraz tradycyjnych technik rzemieślniczych. Dzięki najnowszej technologii, nowoczesnym przędzom i specjalistycznej wiedzy przekraczane są kolejne granice. W muzeum powstają prototypy, autonomiczne dzieła sztuki i wyjątkowe produkcje. Powstało w ten sposób wyjątkowe miejsce dla twórców, które nie ma sobie równych na świecie.

Laboratorium pozwoliło TextielMuseum zaistnieć na kulturalnej mapie świata. Zainteresowanie, jakie wzbudziła instytucja, pozwala mi opowiadać o naszej metodologii w wielu miejscach na całym świecie. Tilburg wypłynął na szersze wody, przez co przybywa tam wiele osób, by na własne oczy oglądać cud kultury, jakim są tekstylia. Napływ gości znacznie zwiększył widoczność TextielMuseum i miasta na arenie krajowej i międzynarodowej. Ważne było jednak, aby konsekwentnie dostrzegano znaczenie muzeum. Zawsze o to zabiegałem, zakładając, że przełoży się to na zwiększenie wsparcia rządowego i finansowego dla planowanej renowacji. Nadal tak uważam.

Rocznie muzeum realizuje ponad 250 projektów związanych ze sztuką, modą i designem, w tym dla wielu renomowanych klientów, takich jak Hermès, Renault, Holenderski Dom Królewski, Rothschild Bank czy Biblioteka Narodowa Kataru.

Idealne środowisko do nauki

W programach uczestniczy około 10-12 utalentowanych absolwentów/ek i studentów/ek akademii rocznie. Realizują oni program doskonalenia na podstawie otwartego naboru, częściowo online, a częściowo w laborato-

rium. W ramach zajęć zdobywają umiejętności indywidualne i techniczne oraz wypracowują własny styl.

Zawsze cieszy mnie, kiedy po latach dowiaduję się, że prowadzą własne firmy, w których kolejne pokolenie młodych projektantów rozwija swoje talenty. Dzięki temu program zatacza koło. Stałym wyzwaniem związanym z jego realizacją jest zapewnienie finansowania dla poszczególnych studentów i studentek.

Odwiedzający jako twórcy

Oprócz profesjonalnych artystów i artystek oraz utalentowanych studentów i studentek, trzecią grupą, na której skupia się muzeum, są odwiedzający postrzegani jako twórcy. W tym celu stworzono studio projektowe, w którym mogą oni zaprojektować własne skarpetki lub szaliki w oparciu o wzory stworzone przez projektantów/teki. Kolor, deseń i inskrypcje na tkaninie można personalizować. Powstało w ten sposób środowisko do edukacji opartej na dociekaniu i projektowaniu, której przyświeca powiedzenie Konfucjusza: „Słyszę i zapominam. Widzę i pamiętam. Działam i rozumiem”. Pandemia koronawirusa przyniosła zmiany uwarunkowań gospodarczych, w jakich miało funkcjonować laboratorium, w związku z czym projekt został tymczasowo zawieszony. Mimo to obiekt nadal oferuje bezprecedensowe możliwości projektowania produktów tekstylnych zdalnie (cyfrowo).

Edukacja: projektowanie i uczenie się oparte na badaniach i kształceniu ustawicznym

Edukacja wystawiennicza koncentruje się na nauczaniu opartym na dociekaniu i projektowaniu. Jest to forma dydaktyczna, która stymuluje odwiedzających do samodzielnego poszukiwania odpowiedzi na pojawiające się pytania, a w nauczaniu projektowania kładzie nacisk na tworzenie rozwiązań lub produktów. Umiejętności te wpisują się w potrzebę społeczną przygotowania młodych pokoleń do zmian społecznych wynikających z globalizacji i cyfryzacji, tzw. umiejętności XXI wieku². TextielMuseum, w ścisłej współpracy z placówkami oświatowymi, tworzy ofertę edukacyjną opartą na kształceniu ustawicznym.

» 2 „Światowe Forum Ekonomiczne szacuje, że do 2022 r. 54% wszystkich osób pracujących będzie wymagało podniesienia kwalifikacji i przekwalifikowania ze względu na nową, czwartą rewolucję przemysłową”, www.scientas.co.uk.

Zbiory i dostępność

Muzeum posiada szeroką kolekcję nośników informacji, począwszy od biblioteki książek i czasopism specjalistycznych (25 000 pozycji), poprzez dokumenty archiwalne, przepisy kulinarne, wzorniki z dawnych fabryk włókienniczych, aż po surowce i zbiory muzealne. Oprócz samego gromadzenia zbiorów istotna jest również ich dostępność. Obiekty udostępniane są do celów badawczych na życzenie w „otwartym magazynie”. Muzeum gromadzi również szkice projektowe i przykładowe obiekty stworzone w laboratorium, dostępne jako pliki *open source*. Nośniki informacji są istotnym źródłem zasobów kulturowych muzeum.

Nauka obywatelska

W ramach projektów Citizens Science muzeum prowadzi badania źródłowe we współpracy z naukowcami i naukowczyniami oraz obywatelami i obywatelkami. Zdobyta wiedza jest następnie udostępniana cyfrowo. I tak na przykład biblioteka posiada kolekcję starych książek z przepisami na farby. Na potrzeby wystawy *Dye (Barwnik)* książki te poddano analizie podczas specjalnych warsztatów, w trakcie których poszczególne receptury testowano pod okiem doświadczonych farbiarzy i farbiarek. Projekt wystawy obejmował m.in. utworzenie w muzeum ogrodu pod uprawę roślin farbiarskich. W utrzymaniu ogrodu pomagali mieszkańcy i mieszkanki Tilburga, a pozyskana w ten sposób wiedza została następnie utrwalona.

Opracowywanie zbiorów i wystaw tematycznych

Opracowaniu podlegają przede wszystkim prezentowane zbiory, ze szczególnym uwzględnieniem zastosowanych technik, materiałów i procesu twórczego. Programy wystaw tworzone są z myślą o zaspokojeniu społecznej potrzeby rozwijania wśród młodych ludzi wiedzy specjalistycznej w zakresie uczenia się opartego na dociekaniu i projektowaniu.

Muzeum informuje o najnowszych osiągnięciach w dziedzinie tekstyliów, technologii, kultury i aktualnych spraw społecznych, takich jak zrównoważony rozwój, płeć, tożsamość, migracja i kolonializm w świecie tekstyliów. Bada również różne sposoby pracy z publicznością, takie jak zwiększanie udziału zwiedzających lub poszczególnych społeczności w tworzeniu ekspozycji. Towarzyszą temu liczne działania eksperymentalne z pokazami tematycznymi (*Try Outs*).

Niedawnym przykładem jest projekt wystawienniczy *Royal Embroidery*, w ramach którego TextielLab stworzył współczesną interpretację

XVIII-wiecznych chińskich kotar dla pałacu Huis Ten Bosch. Hafty wykonane zostały we współpracy z 12 grupami roboczymi z całego kraju.

Innym przykładem aktywnego uczestnictwa odwiedzających była wystawa *Long Live Fashion*, zwiększająca świadomość na temat znaczenia gospodarki o obiegu zamkniętym oraz zrównoważonego rozwoju w branży tekstylnej, która jest drugim co do wielkości emitentem zanieczyszczeń na świecie. Wystawa skupiała się na przedstawieniu sposobów, dzięki którym ubrania mogą zyskać dłuższe życie poprzez recykling lub naprawę. We współpracy z artystą tekstylnym Christienem Meindersmą, projektantem Harmem Rensinkiem i firmą Wolkat, zajmującą się recyklingiem tekstyliów, zbudowano swoistą „mikrofabrykę” ze „stacją naprawczą”, w której zwiedzający mogli naprawiać odzież. Na wystawie można było również tworzyć innowacyjne kreacje *haute couture* z ponownie wykorzystanych tekstyliów w oparciu o projekt autorstwa uczniów i uczennic miejscowej szkoły ROC. Współpraca ta świetnie ilustrowała możliwości wykorzystania edukacji zawodowej na potrzeby wystawy muzealnej.

Wymienione wyżej nowe formy programowania znajdują swoją kontynuację w Muzeum Tekstyliów Przyszłości³. Największym wyzwaniem podczas realizacji tych eksperymentalnych projektów było zarządzanie czasem i budżetem. Problematiczne było na przykład zapewnienie stałej obsady „mikrofabryki”, która ostatecznie musiałaby składać się z opłacanego personelu.

Muzeum Tekstyliów Przyszłości jako ważne miejsce na mapie miasta

Cyfryzacja i globalizacja wywierają znaczący wpływ na naszą codzienność. Zadaniem muzeów jest podejmowanie refleksji nad błyskawicznymi zmianami zachodzącymi w ramach tych procesów.

Dla mnie Muzeum Tekstyliów Przyszłości to inkluzywne miejsce dla wszystkich, miejsce spotkań, w którym każdy czuje się jak w domu i rozpoznaje siebie. Muzeum coraz częściej odgrywa aktywną rolę jako gospodarz spotkań i debat. Jest to miejsce refleksji nad kwestiami społecznymi. Nowe pokolenia odwiedzających nie są już biernymi konsumentami kultury. W działalności muzealnej coraz większą wagę zyskują opowiadanie historii, doświadczenie i aktywne uczestnictwo.

Zastanawiając się nad tym, coraz bardziej zdawałem sobie sprawę, że Muzeum Włókiennictwa poświęcone jest jednej z najbrudniejszych gałęzi światowej gospodarki, w której sprawiedliwość społeczna nie jest czymś powszechnym. Świadomość tego faktu nakłada na nas moralny obowiązek poruszania tych kwestii. Działalność muzeum powinna w znaczący sposób

» 3 Errol van de Werdt et al. „TextielMuseum TextielLab. Vision 2020–2024”, *Museum for the Future, a Place of Meaning*, publikacja własna TextielMuseum, 2019.

przyczyniać się do budowania czystszej i bardziej sprawiedliwej świata. To nasz wspólny obowiązek. Tego typu myślenie powinno znaleźć swoje programowe odzwierciedlenie w naszych codziennych działaniach, a tym samym w planach dotyczących Muzeum Tekstyliów Przyszłości.

Oprócz zmian społecznych, do pewnej reorientacji zmusza nas również rozwój naszej własnej branży. W wyniku cyfryzacji jesteśmy świadkami nowej rewolucji przemysłowej. Kluczową rolę odgrywają tu nowe technologie, alternatywne surowce, zrównoważony rozwój i personalizacja. Wielu artystów i artystek pracuje nad „inteligentnymi” zastosowaniami tekstyliów. Ze względu na wszystkie te zmiany, poczułem pilną potrzebę opracowania projektu Muzeum Tekstyliów Przyszłości.

Proces nabrał rozpędu podczas pandemii Covid-19. Jak nigdy wcześniej, zdałem sobie sprawę z podatności muzeum na zagrożenia. Podobnie dojmująca była świadomość znaczenia lokalnego pozycjonowania muzeum, które starało się zwiększyć społeczne znaczenie i poparcie społeczne dla naszej pracy. Konieczne dla sukcesu w tym względzie jest poszerzanie wąskiego zakresu wartości kulturowych. Koronawirus ponownie uświadomił mi, jak ważne jest zakotwiczenie instytucji w lokalnej społeczności, niekoniernie z uszczerbkiem dla naszych międzynarodowych ambicji.

Zaangażowanie laboratorium w digitalizację procesów rozwojowych podczas pandemii za pomocą zdalnych kamer pozwoliło mi na utrzymanie połączenia ze światem zewnętrznym i dalsze funkcjonowanie. To wtedy powstał slogan „Tilburg dla świata, świat dla Tilburga”, który dobrze oddaje to, co reprezentujemy – silne zakorzenienie w lokalnej społeczności i otwartość na świat zewnętrzny.

Jako muzeum i laboratorium musimy nieustannie inwestować i wprowadzać innowacje, aby utrzymać swoją pozycję w kraju i na świecie jako atrakcyjnego miejsca rozwoju dla najlepszych projektantów, wschodzących talentów, firm i nowych pokoleń. Pionierska rola laboratorium niesie pewne zobowiązania i wymaga ambitnego podejścia do planowania rozwoju.

Obecny etap rozwoju muzeum polega na tworzeniu nowego ekosystemu muzealnego. Muzeum inicjuje współpracę z innymi podmiotami społecznymi z sektora edukacji, biznesu i twórców. Przyświeca temu przekonanie, że wspólne działanie w jednym miejscu może stworzyć synergię między stronami skupionymi wokół kampusu, wzmacniając je i zwiększając możliwości wspólnego projektowania nowych tekstyliów. Połączenie wiedzy i doświadczenia oferuje nowe możliwości. Taka forma pracy pozwala zoptymalizować warunki sprzyjające innowacjom. Ponadto, dzięki współpracy z innymi podmiotami, muzeum umacnia swoją pozycję społeczną.

Nowa definicja muzeum

ICOM (Międzynarodowa Rada Muzeów) niedawno zmieniła międzynarodową definicję muzeum:

Muzeum to nienastawiona na zysk, stała instytucja w służbie społeczeństwa, która bada, gromadzi, konserwuje, interpretuje i wystawia dziedzictwo materialne i niematerialne. Otwarte dla publiczności, dostępne i inkluzywne, muzea wspierają różnorodność i zrównoważony rozwój. Działają i komunikują się w sposób etyczny, profesjonalny i z udziałem społeczności, oferując różnorodne doświadczenia w zakresie edukacji, rozrywki, refleksji i udostępniania wiedzy⁴.

Definicja ta podkreśla nową społeczną rolę muzeów, w tym znaczenie podejścia inkluzywnego, łączenia się ze społecznością muzeum oraz aktywnego uczestnictwa publicznego i zrównoważonego rozwoju⁵. Obejmuje ona również dziedzictwo niematerialne jako obszar szczególnego zainteresowania.

Rozwój Muzeum Tekstyliów Przyszłości jako znaczącego miejsca na mapie świata dobrze wpisuje się w tę definicję. Plany powinny stanowić logiczną kontynuację obecnego „muzeum w działaniu”. Celem jest stworzenie nowego ekosystemu muzealnego, w którym strony współpracują w sposób zrównoważony i przyczyniają się do realizacji celów społecznych. Wraz z nimi pragniemy stworzyć inkubator kultury, swoisty kampus. W ten sposób tożsamość muzeum może lepiej łączyć się z tożsamością miasta lub regionu, w którym działa⁶. Ułatwi to skupienie się nie tylko na przeszłości, ale także na teraźniejszości i przyszłości.

W ramach swoich planów ekspansji, muzeum inicjuje i napędza przebudowę miasta w nowym stylu. Tym samym staje się czynnikiem zmian w kwestiach społecznych. Taka pozycja zwiększa poparcie społeczne dla muzeum jako placówki, której działania wykraczają poza działalność kulturalną.

Mocno wierzę w sens takiej właśnie roli muzeów, ponieważ kultura i dziedzictwo są skutecznymi, choć niedocenianymi narzędziami kształtowania zmian społecznych. W codziennej praktyce przekonanie rządów

» 4 Amanda 5. Vollenweider, Amanda. „Museum Definition”. *ICOM Nederland*. (2017) <https://icom.nl/en/activities/museum-definition> (11.10.2023).

» 5 Federation of Culture. „Diversity & Inclusion Code”. *Culture & Creative Inclusion Action Plan*. *Museumvereniging* (2019) www.museumvereniging.nl (11.10.2023).

» 6 Bateson Gregory, Jung Yuha. *The Art Museum Ecosystem: A New Alternative Model*. Researchgate, 2011.

do tego argumentu często okazuje się trudne, ponieważ placówkę nadal szufladkuje się jako tradycyjne muzeum.

Ten nowy model stanowi punkt wyjścia dla stworzenia muzeum przyszłości. Plany modernizacji odpowiadają na szybko zmieniający się krajobraz muzealny. Wkrótce po nich pojawi się wstępny projekt.

Nowa misja i wizja

Pierwszym krokiem była aktualizacja misji i wizji muzeum, z większym naciskiem na naszą pozycję społeczną. Zdecydowano się poszerzyć grupy docelowe o rodziny i dzieci, z założeniem przyciągnięcia 100 000 odwiedzających rocznie. Warunkiem wstępnym jest stworzenie nowej oferty dla tych grup docelowych.

Przekazanie projektu architektowi

Wytyczne dla biura architektonicznego były trojaki⁷: przekształcenie dwóch narodowych zabytkowych kompleksów przemysłowych (przy jednoczesnym poszanowaniu i zachowaniu ich wartości zabytkowej), zachowanie obu kompleksów i rozwiązanie istniejących problemów architektonicznych, wreszcie, opracowanie spójnej trasy i dostosowanie muzeum do zakładanego wzrostu liczby odwiedzających. Końcowym rezultatem będzie nowe *Muzeum Tekstyliów Przyszłości jako ważne miejsce na mapie miasta*, zgodne z założeniami obecnego „muzeum w działaniu”.

Kampus: nowe siedlisko kultury. Muzeum jako katalizator

Nowa koncepcja obejmuje optymalizację obiektu muzealnego poprzez połączenie go z kampusem. Muzeum będzie pełnić rolę platformy spotkań i wymiany wiedzy dzięki wystawom i wydarzeniom, organizowanym w nowej przestrzeni wystawienniczej, podobnej do obszaru eksperymentalnego (*Try Outs*). W muzeum przewidziano również pomieszczenia do prezentacji zbiorów oraz pólstałą wystawę poświęconą historii włókiennictwa w mieście, dzięki której zwiedzający będą mogli zagłębić się w początki przemysłu włókienniczego w Brabancji. Znajdzie się tam również specjalny obszar dla współczesnych instalacji tkaniny artystycznej, prezentujących nowe trendy w świecie tekstyliów.

» 7 Kontrakt został przyznany pracowni architektonicznej Mecanoo i firmie instalacyjnej ABT, które w oparciu o projekt badawczy przygotowały koncepcję TextielMuseum w Mommerskwartier i kampusie w kompleksie Dry, co umożliwiło opracowanie wstępnego projektu przedsięwzięcia.

W sercu muzeum, na terenie kompleksu Mommers, powstanie centrum wiedzy i informacji z funkcją otwartej biblioteki. Znajdą się tu również pomieszczenia edukacyjne oraz obszerna wystawa tekstyliów dla dzieci i rodzin.

Druga część koncepcji obejmuje kampus w kompleksie Dröge, połączony z terenem muzeum. Powstanie w nim hybrydowe środowisko do nauki i działań twórczych, z dodatkową przestrzenią dla imprez edukacyjnych, branżowych i artystycznych.

Nowe środowisko laboratoryjne

Na potrzeby nowego hybrydowego środowiska edukacyjnego i twórczego powstaną trzy „środowiska laboratoryjne”, o mniej lub bardziej sformalizowanym charakterze.

Pierwsze środowisko obejmuje Repair Cafe (laboratorium typu *low-end*) z niskim progiem wejściowym dla wyrobów włókienniczych, przeznaczoną do „majsterkowania” przy odzieży z użyciem metody pracy polegającej na własnoręcznym, twórczym jej ozdabianiu i ulepszaniu. Obejmują one nieformalne projektowanie i uczenie się oparte na dociekaniu. Personel Repair Cafe tworzą osoby pozostające poza rynkiem pracy.

Drugie środowisko obejmuje Fabrykę Tekstyliów (laboratorium typu *mid-end*), która odpowiada na pytania związane z praktyką zawodową i służy do opracowywania produkcji niskoskalowych, a także badań i pytań testowych. Miejsce to skierowane jest do uczniów i studentów szkół zawodowych, średnich i uniwersytetów.

Małe, łatwiejsze w obsłudze maszyny tkackie (TC2) obejmują park maszynowy i historyczne urządzenia tkackie, prezentowane w ramach kolekcji muzealnej. Muzeum nadal rozważa stworzenie Laboratorium Dziedzictwa, w którym stare maszyny muzealne poddawano by renowacji i przywracano do użytku. Dzięki temu studentki i studenci mogliby zdobywać doświadczenie zawodowe.

TextielLab (laboratorium typu *high-end*) zostanie poddane modernizacji, unowocześnione i stanie się bardziej przestronne. Dzięki temu powstanie idealne środowisko pracy i nauki dla profesjonalnych twórców i twórczyń oraz studentów i studentek, skupione na dwóch głównych technikach: tkactwie i dziewiarstwie. Laboratorium oferuje dostęp do najnowocześniejszych technologii i koncentruje się na rozwoju branży kreatywnej. Przewidziano w nim miejsce na program badawczo-rozwojowy, mający na celu opracowanie zrównoważonych, inteligentnych (wyposażonych w elektronikę) tekstyliów. Laboratorium pozostaje dostępne dla odwiedzających w sposób ukierunkowany, a wizytę w nim poprzedza odpowiednie wprowadzenie. Ponadto rozważane jest włączenie technik pi-

kowania, haftu i lamowania do przestrzeni muzealnej jako interaktywnych elementów dla zwiedzających i twórców.

Największe wyzwanie stanowi pozyskanie podmiotów do udziału w wielostronnej inwestycji. Warunkiem wstępnym jest w tym przypadku stworzenie docelowego modelu biznesowego. Poprzedzające to rozmowy były pracowite i tylko niekiedy przynosiły wymarzony rezultat.

Na piętrach fabryki Dröge powstaną z kolei przestrzenie dla start-upów, imprez edukacyjnych i pracowni. Zadaszona ulica między kompleksami Dröge i Mommers będzie gościć wydarzenia wielkoskalowe i prezentacje artystyczne. Obiekt gastronomiczny zostanie powiększony, a sklep muzealny poszerzony o salon wystawowy przeznaczony dla sklepu internetowego. Powstanie także kilka nowoczesnie wyposażonych miejsc spotkań i pracy oraz auditorium. Obie fabryki zostaną połączone architektonicznie za pomocą wyraźnej trasy biegnącej przez teren kompleksu.

Podstawowym założeniem jest rewitalizacja i zachowanie zespołu budynków z nowoczesnymi udogodnieniami na bazie ekosystemu muzealnego. Będzie on pełnić swoją nową rolę z udziałem podmiotów z sektora edukacji, biznesu i obywateli. Programowanie będzie lepiej odzwierciedlać zmieniające się potrzeby społeczeństwa. Kampus zajmie silną pozycję w lokalnej społeczności.

Przestrzeń publiczna zostanie zagospodarowana dzięki atrakcyjnemu projektowi, zwiększeniu dostępności kompleksu oraz wytyczeniu logicznych tras, łączących go z miastem i sąsiednim obszarem mieszkalnym.

Dokąd zmierzamy?

Od czasu mojej rezygnacji ze stanowiska dyrektora placówki, plany jej rewitalizacji jeszcze się nie wykrystalizowały. Moje odejście zbiega się w czasie z dalszymi pracami. To również miało wpływ na termin przekazania obowiązków dyrektorskich. Omawiane programy stanowią podstawową koncepcję, punkt wyjścia do dalszych prac i rozwoju muzeum. Realizację i konkretyzację tych planów będę śledził z wielkim zainteresowaniem. Życzę mojemu następcy i wszystkim pracownikom i pracowniczkom muzeum powodzenia w dalszych działaniach. Przy założeniu terminowo przebiegającego procesu decyzyjnego i odpowiedniego finansowania, TextielMuseum rozpocznie swoją działalność w 2027 roku⁸.

Przeszłość jest *dziś*. Kształtujmy ją razem. ●

» 8 Podziękowania dla dr Caroline Boot, emerytowanej kuratorki sztuki i wzornictwa w TextielMuseum; dr. René Bastiaanse, historyka i byłego dyrektora Brabants Historisch Informatiecentrum oraz członka rady nadzorczej Mommerskwartier; dr. inż. Joksa Janssena, kierownika projektu "Powszechny Dobrobyt w Regionie" na Uniwersytecie w Tilburgu oraz członka zespołu redakcyjnego i krytycznego czytelnika.

Abstrakt

Problem badawczy dotyczy przekształcania adaptacyjnego i *placemakingu* z wykorzystaniem dziedzictwa przemysłowego oraz szczególnej roli, jaką w tych procesach może odgrywać muzeum. Omawiane narzędzie jest często niedoceniane w rozwoju miast. *Placemaking* znacząco zwiększa żywotność danego obszaru lub dzielnicy. Muzeum może odgrywać istotną rolę jako katalizator i czynnik zmian. W tym celu opracowano model ekosystemu muzealnego jako metodę powiązania ze sobą różnych, współzależnych składowych. Współpraca z interesariuszami z sektorów biznesowego i edukacyjnego, w tym z organizacją działającą na rzecz udostępniania wiedzy, umożliwiła promocję kluczowych kwestii społecznych (zrównoważony rozwój, spójność społeczna, rozwój tożsamości) w porozumieniu z władzami. Omawiany obszar zyskuje również kluczowy impuls gospodarczy dzięki zakładanym startupom i współpracy TextielLab z podmiotami edukacyjnymi. Korzyści płynące z inwestowania w przebudowę zabytkowych kompleksów dziedzictwa kulturowego są oczywiste. Kompleks daje nowy impuls do promocji miasta lub marketingu miejskiego. Przyjmując bardziej znaczącą rolę społeczną jako muzeum, zwiększa poparcie społeczne dla swojej działalności poprzez wspólne działania twórcze. W rezultacie miasto inwestuje nie tylko w swoją infrastrukturę kulturalną, ale także w rozwój miejski i spójność społeczną na danych obszarach. Ekosystem muzealny jest narzędziem łączącym różne obszary, od edukacji i biznesu po rząd i muzea. Dzięki synergii wiedzy i doświadczenia podmiotów uczestniczących w procesie powstaje wartość dodana. Przedstawione w artykule zintegrowane podejście do rewitalizacji sprzyja rozwiązywaniu problemów społecznych w najlepszy możliwy sposób.

Słowa kluczowe:

placemaking, czynnik zmian, katalizator, rewitalizacja dziedzictwa, współtworzenie

Bibliografia

1. Werdt, E.M.F.L. van de Werdt. „Rethinking Museums: The repositioning of museums for society and their role in the Regenerations of Cities.” Savic Jelena, *Camoc Museums of cities Review*, (2020) Blz 12 t/m 13/ ICCROM.
2. Gorp, Pieter. *Tilburg, once the wool city of the Netherlands, Bloom, and the fall of the Tilburg woollen fabric industry*. Bura Books, Eindhoven, 1987.
3. Errol van de Werdt et al. „TextielMuseum TextielLab. Vision 2020–2024.” *Museum for the Future, a Place of Meaning*, TextielMuseum publication, 2019.
4. „The World Economic Forum estimates that, by 2022, 54% of all workers will need upskilling and retraining due to a fourth industrial revolution.” www.scientas.co.uk.
5. Vollenweider, Amanda. „Museum Definition.” *ICOM Nederland*. (2017) <https://icom.nl/en/activities/museum-definition> (11.10.2023);
6. Federation of Culture. „Diversity & Inclusion Code.” Culture & Creative Inclusion Action Plan. *Museumvereniging* (2019) www.museumvereniging.nl (11.10.2023).
7. Bateson Gregory, Jung Yuha. *The Art Museum Ecosystem: A New Alternative Model*. Researchgate, 2011
8. Thanks to Drs Caroline Boot, emeritus curator of Art and Design at the TextielMuseum; Dr René Bastiaanse, historian, former director of Brabants Historisch

Informatiecentrum and member of the Supervisory Board St Mommerskwartier; Dr. Ir Joks Janssen, „Professor of Practice for Broad Prosperity in the Region” and editorial and critical reading member.

9. Meurs Paul, Steenhuis Marinke. *Reuse, Redevelop and Design, How the Dutch Deal with Heritage*. Cultural Heritage Agency, naio10 publishers, Ministry of Education, Culture, and Science, Rotterdam, 2017.
10. Janssen Joks, Dagevos John, Dusseldorp Wil van, Potters Ernest. *The New Rhythm of Tilburg. The metamorphosis of the City as seen by photographers*. Researchgate, December 2021, 11-21.

Zeszyty Artystyczne

#44 / 2023 / rok XXXII

Rada programowa „Zeszytów Artystycznych”

Izabella Gustowska
Marek Krajewski
Mária Orišková
Jörg Scheller
Miško Šuvaković

Redaktorka prowadząca Magdalena Kleszyńska

Redaktorka naczelna Justyna Ryczek

Zastępczyni redaktorki naczelnej Ewa Wójtowicz

Redaktorka tematyczna Izabela Kowalczyk

Sekretarzynie redakcji Magdalena Kleszyńska

Redaktor graficzny Bartosz Mamak

Korekta Joanna Fifielska, Filologos

Tłumaczenia

Marcin Turski
Józef Jaskulski

Korekta anglojęzyczna Michael Timberlake

Kontakt

zeszyty.artystyczne@uap.edu.pl

ISSN 1232-6682

© Copyright by Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz
w Poznaniu 2023

Wersją pierwotną czasopisma
jest wersja drukowana.

Wydawca

Uniwersytet Artystyczny
im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu
Wydział Edukacji Artystycznej i Kuratorstwa
Aleje Marcinkowskiego 29
60-967 Poznań 9

tel. +48 61 855 25 21
e-mail: office@uap.edu.pl
www.uap.edu.pl

Druk

MJP Drukarnia Poterscy Sp. j.
ul. Romana Maya 30
61-371 Poznań

MEiN

UAP | POZNAŃ

Stworzenie anglojęzycznej wersji publikacji –
płatne ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki
na podstawie umowy nr RCN/SP/0363/2021/1
stanowiących pomoc przyznaną w ramach programu
„Rozwój czasopism naukowych”.

nakład 100 egz.

ISSN 1232-6682

